

רש"י      היה קורא      פרק שני      ברכות דף יז      83

מרגלא בפומייה. דבר זה היה רגיל בפיו: אני. העוסק במורה בריה שלי: (וחברי בריה). וכן מנכי עם הארץ בריה הוא (חוס'): אני מלאכמי צעיר. כלומר נוסה מלאכמי ממלאכמו:

נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונמטר בשם טוב מן העולם, ועליו אמר שלמה בחכמתו (קהלת ז) יטוב שם משמן טוב [יום המות מיום הולדו]. מרגלא בפומייה דר"מ, גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת את דרכי ולשקוד על [דלתי תורת] [דלתותי יום יום]. נצור לשונך מרע ושמתוך מדבר מרמה), נצור תורתו בלבך ונגד עיניך תהיה יראתי, שמור פיך מכל חטא, וטהר וקדש עצמך מכל אשמה ועון, ואני אהיה עמך בכל [שעה] [מקום]. מרגלא בפומייהו דרבנן דיבנה, אני בריה וחברי בריה, אני מלאכמי בעיר והוא מלאכתי בשדה, אני משכים למלאכתי והוא משכים

למלאכתי, כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך אני איני מתגדר במלאכתי. שמא תאמר אני מרבה והוא ממעיט, שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים. מרגלא בפומייה ראב"י, לעולם והא אדם ערום ביראה, מענה רך ומשיב חמה, ומדבר שלום עם אחיו ועם קרוביו ועם כל אדם, ואמילו עם עובד כוכבים בשוק, ברי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה (ומהקבל) [ויהא מקובל] על הבריות. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם אמילו עובד כוכבים בשוק. מרגלא בפומייה דרבא, תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, שנינו. שיש סכר לממעט כמו למרנה: ובלבד שיכוין לבו [לשמים]. והלל קרננות היא סגיה סוף מנחות (דק"א): ערום ביראה. להערים ככל מיני ערמה ליראה צראו: תכלית סכמה. עיקרה של מורה שיהא עמה משונה ומעשים טובים:

נט. מרגלא בפומייהו דרבנן דיבנה אני ברי וחברי ברי כו'. הסיבות שחסרה בבניא אהבת רעים באמת, הנה בפרטיות רבות, אבל עיקרה היא אהבת עצמו שעוברת כל גבול ובאה מסני חוסר הבנה, שבהרגשה אינו מרגיש כ"א את עצמו ואינו משתמש בשכלו להשכיל שתגאי המציאות שוים לו ולזולתו. והנה יש כאן פרטים שראוי לכל בן דעה לשום אל לבו ומאילי תבוא כלבבו אהבת הבריות: א, שבכללות יסוד החיים ואהבת החיים וצרכיהם הכלליים אין הבדל בינו ובין זולתו, ואפי' אם יהיו גבולים במעלות רבות בחכמה וכו"ב אין זה נוגע לעצם הפץ החיים וזכות החיים. ב, צריך לדעת שחילוקים שבין מעלותיהם אינם חילוקים עצמיים, שראוי

בשביל כך להיות רחוק מרגשותיו של חברו, שאינם כ"א מקרים חיצוניים. ע"כ אמר ע"ד עיקר זכות החיים אני ברי וחברי ברי. ועל הבדלם, שאינם כ"א חיצוני, אמר, אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי בשדה, ובשביל כך אין שום מקום להמעט זכויותיו לכעצם החיים הראויים לכל ברי. ג, האדם מרגיש ביותרונות ומעלות שלו לפי מצבו, צריך לצייר שכך יש מעלות ג"כ בכל מצב ומצב, וכ"א מוצא את עצמו מדעיל בעולם לפי ענינו. כשם שאני משכים למלאכתי כך הוא משכים למלאכתי. ד, שלילת המעלות, שהוא רואה ומרגיש שאין לחבירו אותן המעלות שהוא מרגיש בעצמו לפי מצבו. ע"ז צריך לצייר, שהכי נמי יש לחבירו בהחלט לפי תגאי מצבו מעלות כאלה, שאי אפשר שימצאו בו. למשל, חבירו שאינו חכם אין בו מעלת החכמה, אפשר שיש בו מעלת הנדיבות שאין בו. זהו כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי, להיות לו יתרותו הראויים לפי מצבו, כך אני איני מתגדר במלאכתי והסידים לי יתרותו שלו. לא נשאר שום טענה שיאמר אדם שהוא געלה על חבירו עד שיביט עליו מגבורה ולא יחשבהו, כ"א מה שיחשב השלם ביותר כמעשים ובחכמה שהוא טוב בעיני ד' ממנו, מפני שבכלל הוא מרבה וחבירו ממעט, אבל ג"ז הכל, שעיקר השלימות של מציאות חן בעיני ד', תלוי רק בשלימות הלב וטהרתו, זה אין כל אדם יכול לדעת מטמוניות של חבירו. שיש שלפי ערכו וחכמתו ומצבו, לבבו טוב מאד לפני ד', כיון שאין ביכולתו להשיג יותר, והשלם ביותר אינו יוצא יד"ה. עכ"פ כיון שאחד חמרה ואחד הממעט ובלבד שיכוין אדם דעתו לשמים, עיקר תלוי בחילוק השלימות של כוונת חלב וזה נעלם מכל אדם. ע"כ ראוי לכל אדם, אפי' הגדול בחכמה ובכבוד, שיחשוב כל אדם שהם בני מעלתו ושרים לו לענין לכבודם ולאחבם באמת.